

CONSORCI PER A LA MILLORA DE LA
COMPETITIVITAT DEL TURISME I OCI
A LES COMARQUES DE TARRAGONA

Innovació en el turisme del vi a les comarques de Tarragona

Antecedents

Les comarques de la demarcació de Tarragona ofereixen un ampli ventall d'especialitzacions productives, tant en el sector industrial com en el dels serveis i turisme, sobretot a la seva franja litoral. Tanmateix l'activitat productiva principal en extensió territorial i especialment a les comarques d'interior és l'agrària, que vertebrava la major part del territori. Del conjunt d'activitats agràries destaca per la seva projecció i importància econòmica i social la producció enològica. El vi, ha esdevingut els darrers temps un dels eixos de major dinamisme del territori, generant nombroses iniciatives empresarials de producció vinícoles que han suposat una notable inversió en el territori.

A les comarques de la demarcació de Tarragona es concentra una part destacable de les Denominació d'Origen de vi del País: Terra Alta, Tarragona, Montsant, Priorat i Conca de Barberà es troben totes elles al territori, a les que cal sumar una part de la DO Penedès, de la DO Catalunya i de la DO Cava. De fet, tret de la zona deltaica de l'Ebre i algunes altres petites zones, tot el territori queda integrat en alguna DO de producció de vi.

Aquest dinamisme de l'activitat enològica caracteritza doncs el territori del sud de Catalunya i el seu desenvolupament i consolidació ha generat activitats de creació de sinergies amb una de les altres activitats significatives al territori, el turisme.

Aquesta oportunitat ja va ser detectada pels ens de foment del turisme local, com ara el Patronat de Turisme de la Diputació de Tarragona, que engegà una línia de promoció relacionada amb l'entourisme l'any 2008. Al mateix temps, des del Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci, juntament amb les cambres de comerç del territori, Reus, Valls, Tortosa i Tarragona (Tarragona va ser-hi a l'inici, però no en el desenvolupament del projecte) i el suport de consultors externs, va elaborar l'any 2009 una diagnosi sobre la situació de l'entourisme a les comarques de Tarragona, conclouent el següent:

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

- **El potencial** de desenvolupament **de l'enoturisme** a les comarques de Tarragona **és enorme**, especialment en aquelles DO de projecció internacional, com la DOQ Priorat, però també a la resta del territori.
- **L'enoturisme pot generar noves formes d'activitat econòmica** tant als territoris rurals com a les empreses enològiques i, per tant, generar nous llocs de treball.
- El **perfil professional** relacionat amb la gestió de l'enoturisme **inclou** tant els tradicionals relacionats amb el **turisme** (guies turístics, empreses de turisme actiu, agències de viatge receptives, allotjaments rurals) com el reciclatge dins **l'empresa enològica** de perfils comercials i fins i tot d'enòlegs.
- **L'enoturisme al territori és reconegut des de les administracions** comarcals i municipals com un dels eixos amb major potencial de projecció econòmica i de protecció ambiental. Al seu temps, els Consells Reguladors de les DO valoren l'enoturisme com una eina de valorització del vi produït al territori i com una activitat complementària a l'enològica.
- L'enoturisme no engloba tan sols la visita als centres de transformació i producció de vi, sinó també als espais de plantació, als espais agrícoles, de forma que **els paisatges de vinyes esdevenen actius indestriables** lligats al territori i que cal preservar i mantenir en termes de qualitat ambiental.

A banda d'aquestes fortaleses i oportunitats, la diagnosi també va detectar febleses destacables:

- L'abundància de producció, d'empreses enològiques, de denominacions d'origen esdevé un inconvenient a l'hora de generar un projecte d'enoturisme al territori, doncs no existeix un lideratge clar. El resultat és una escassa eficiència de les accions.
- Una part molt important de les empreses enològiques tenen interès en desenvolupar l'activitat enoturística, però ho fan desconeixement de la visió turística (visites informals, horaris aleatoris, personal no qualificat).
- Les empreses turístiques que donen resposta a la demanda creixent de visitants i que realitzen les tasques de vertebració del producte enoturístic són molt poques, i el seu reconeixement com a necessaris per part de les empreses enològiques és molt baix.
- L'activitat enoturística al territori compta amb un format molt artesanal, que dificulta la generació de valor dins del procés productiu turístic, per manca de liderat, ja esmentat abans, però també per falta d'informació disponible al visitant i als operadors turístics.
- Els esforços de les administracions turístiques locals no són suficients per estructurar de forma eficaç el conjunt de l'oferta enoturística del territori, generant aprofitaments menors als que indica el seu potencial.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

Aquesta diagnosi va suposar que el Parc Científic i Tecnològic de Turisme i Oci (PCTTO) apostés per recolzar el desenvolupament de l'enoturisme com una de les activitats necessàries per vertebrar el territori. En aquest marc i aprofitant que l'any 2009 es va crear el Consorci per a la Millora de la Competitivitat del Turisme i l'Oci a les Comarques de Tarragona (CMCTUR) es va integrar un programa relacionat amb l'enoturisme dins del projecte MCTUR (Pla de Millora de la Competitivitat del Turisme i l'Oci a les comarques de Tarragona) amb el cofinançament dels Fons Europeus de Desenvolupament Regional (FEDER) Eix 1 i de la Diputació de Tarragona.

El CMCTUR va obtenir un segon projecte amb fons FEDER per al període 2011-2012 amb un programa centrat en el desenvolupament d'eines per reforçar la competitivitat de l'enoturisme a les comarques de Tarragona (CENOTUR). Aquestes eines componien 4 eixos:

- **Desenvolupar un sistema electrònic per a la gestió dels visitants.** Un sistema de reserves per al conjunt de l'activitat enoturística del territori. Rep el nom **d'ENOTUR DATA SYSTEM**.
- **Desenvolupar un sistema de recomanació electrònica per a visitants i per a operadors turístics,** facilitant la reputació i coneixement de l'oferta enoturística del territori. Rep el nom **d'ENOSIGTUR MÒBIL**.
- **Desenvolupar un sistema d'indicadors de competitivitat per a destinacions enoturístiques,** de forma que s'estableixi un referent comparatiu amb d'altres destinacions d'èxit, catalanes, estatals i internacionals, de forma que s'identifiquin les àrees de millora en competitivitat per destinacions. Rep el nom de **BARÒMETRE ENOTUR**.
- **Desenvolupar una eina de comunicació electrònica per al territori amb l'objectiu d'afavorir el coneixement de l'activitat enoturística,** així com casos d'èxit. Aquesta eina, que també es publica en anglès, ha afavorit, a més, el reconeixement de l'enoturisme a les comarques de Tarragona. Rep el nom de **TENDÈNCIES ENOTUR**.

Aquests programes han comptat amb la col·laboració tant d'administracions locals, com de consells reguladors i d'empresaris del sector enològic i turístic del territori de les DO tarragonines.

D'altra banda, la situació de crisi econòmica que afecta al conjunt dels territoris i de les activitats productives s'ha manifestat també en l'activitat enològica a les comarques de Tarragona. També l'activitat enoturística se'n ressent però, com el conjunt de l'activitat turística, esdevé una de les activitats econòmiques que millor resisteix l'embat de la crisi econòmica i que millor manté el potencial de llocs de treball.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

L'administració catalana ha apostat per consolidar i reforçar l'activitat del turisme com un dels eixos de desenvolupament econòmic en territoris econòmicament menys competitius com són els rurals i els de muntanya. El Pla Estratègic de Turisme de Catalunya continuarà en aquest sentit l'anterior de reforçament de l'activitat turística a tot el territori i especialment en el desenvolupament de noves formes de turisme menys intensives, més sostenibles i amb impactes econòmics destacats. El turisme del vi, ja formava part de la cartera de nous productes de l'anterior Pla estratègic de turisme i de ben segur en formarà part del nou, doncs les actuacions de reforçament de l'activitat des de l'Agència Catalana de Turisme són evidents afavorint el coneixement i promoció de l'enoturisme mitjançant viatges de familiarització d'operadors internacionals i de premsa especialitzada.

També l'administració turística de la Diputació de Tarragona està estructurant un projecte de definició estratègica del turisme a les comarques d'interior de la demarcació, sent el turisme del vi un dels principals eixos de vertebració d'aquests territoris.

Les administracions comarcals de la demarcació han estat tradicionalment sensibles a les oportunitats que l'enoturisme podia generar en el seu àmbit d'actuació i la major part d'elles, algunes des de fa una dècada, treballen per vertebrar una oferta competitiva i coherent amb les expectatives dels visitants.

Finalment, destacar també el valor que a l'activitat turisme del vi es dona des del sector agroalimentari públic, doncs és vist com una alternativa econòmica vàlida tant per complementar l'activitat enològica bàsica, com per generar alternatives empresarials i de generació de llocs de treball en territoris rurals, on malgrat en valors absoluts els resultats poden ser escassos si es comparen amb els del litoral o zones d'alta muntanya, des d'una perspectiva qualitativa i d'impacte econòmic són molt rellevants.

Objectius

L'objectiu del projecte **Pla INTURVI (Clúster d'Innovació en el Turisme del Vi a les Comarques de Tarragona)** és generar oportunitats empresarials i laborals amb l'estructuració i dinamització de l'activitat del turisme del vi a les comarques de Tarragona.

Es vol aconseguir que la major part dels cent vint centres de producció enològica que ofereixen activitat enoturística disposin d'una major competitivitat, amb la posada en marxa d'eines tecnològiques ja desenvolupades pel Consorci per a la Millora de la Competitivitat del Turisme i l'Oci a les comarques de Tarragona (CMCTUR) i que aquestes es converteixin en instruments útils per al sector privat alhora que responguin als objectius socials del conjunt de la societat.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

En aquest sentit la gestió orientada a la coordinació i al manteniment de les eines requereix de la creació d'una Oficina Tècnica que lideri el projecte de vertebració de l'enoturisme a les comarques de Tarragona.

Innovació

L'objectiu genèric definit anteriorment requereix un desplegament en dues línies de programes complementaris. En primer lloc suposa una clara innovació relacionada tant amb el sector enològic com amb el turisme, i tant des de la perspectiva de gestió pública com, sobretot, des de la gestió empresarial.

Les oportunitats empresarials que genera la innovació en noves eines tecnològiques de gestió suposa un clar avantatge estratègic i una millora de competitivitat, en un sector que és incipient a les contrades tarragonines, però que en d'altres territoris ja compta amb una llarga tradició i estructuració (Penedès, Rioja, Bordeus, Chianti, Napa). Aquesta innovació tecnològica per a les empreses també ho serà per al territori, amb la generació d'un programa específic de recolzament a iniciatives empresarials i amb la creació d'una oficina tècnica que coordini tots els projectes. De fet, la creació del clúster d'enoturisme a les comarques de Tarragona, integrant els diferents agents i actius de totes les DO del territori suposa la més important de les innovacions relacionada amb el sector i que ha de suposar un salt qualitatiu pel dinamisme de l'activitat.

En segon lloc, l'objectiu general es desplega també en la seva vessant d'innovació en l'ocupació a partir de la generació de programes específics de caràcter dual per a empreses relacionades amb l'activitat, tant enològiques com turístiques. Aquesta formació serà operativa i aplicada, i el seu pes acadèmic estarà centrat en donar respostes a les necessitats reals de l'activitat.

De manera immediata el projecte compta amb tres accions de caràcter bàsic:

- **Oficina tècnica:** acció orientada a la gestió i coordinació conjunta.
- **Incorporació de noves eines tecnològiques** en el conjunt de la destinació.
- **Formació** orientada a la capacitat en el màrqueting i l'atenció als visitants.

Generalitat de Catalunya
Departament d'Empresa
i Ocupació

Unió Europea
Fons social europeu
L'FSE inverteix en el teu futur

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

ACCIONS

Creació d'una Oficina Tècnica:

El projecte Oficina Tècnica és un projecte orientat a la gestió del clúster enoturístic de les comarques de Tarragona per tal de liderar la vertebració de l'activitat de l'enoturisme al territori i integrar de forma eficient el conjunt de la resta de projectes i actors. Per tant ha de fomentar la generació de noves oportunitats empresarials turístiques, facilitar la millora de les condicions de competitivitat de les empreses enològiques i dinamitzar la creació de llocs de treball.

L'Oficina Tècnica té com a funció la coordinació de les accions de vertebració de l'enoturisme a les comarques de Tarragona i ha d'aglutinar la veu dels diferents agents implicats en el procés: centres elaboradors de vi, explotacions rurals vitícoles, consells reguladors, empreses turístiques, administracions locals i centres tecnològics i parcs científics.

Per assolir els seus objectius ha de constituir una xarxa d'actors per evitar la dispersió existent en el desenvolupament i les moltes iniciatives amb escassa sinergia entre les diferents DO.

La seva funció és dissenyar i establir una única orientació per al conjunt de les diferents DO en matèria d'enoturisme, i això no vol dir homogeneïtzar l'oferta, doncs cada territori disposa i ha de posar en valor els seus trets diferencials, però l'operativa de vertebració i la visió de la destinació han de ser coordinada. D'aquesta manera s'assoleix l'eficiència en el projecte, tot evitant accions particulars que generen "soroll" conceptual i dificultat per part dels potencials consumidors i intermediaris de l'activitat del turisme.

El projecte s'estructura a partir de la concreció de les tasques que l'Oficina Tècnica haurà de desenvolupar durant l'any i en un escenari més ampli per tal d'assolir l'objectiu fixat.

L'Oficina Tècnica serà gestionada pel CMCTUR i comptarà amb un tècnic amb dedicació a temps complet que assumirà les funcions operatives. Les funcions gerencials seran assumides pel director del Consorci MCTUR.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

Funcions de l'oficina tècnica INTURVI

- **Creació d'una xarxa de cooperació entre els agents territorials.** És el concepte generador de la pròpia Oficina Tècnica. En la mesura que integra de forma estable els consells reguladors amb el CMCTUR per a la vertebració i desenvolupament de l'enoturisme. Aquesta xarxa de cooperació també ha d'integrar els consells comarcals i l'ens de foment del turisme de la Diputació.
- **Creació d'un pla d'acció** que ha de ser el full de ruta de l'enoturisme a les comarques de Tarragona en tot allò que fa referència al clúster.
- **Difusió i promoció.** Internament del conjunt de projectes específics que conformen la present proposta. L'Oficina Tècnica actua com a dinamitzador del projecte i de l'activitat. D'altra banda, assumeix les funcions de seguiment en l'execució del conjunt de projectes específics, amb especial èmfasi en assolir els impactes ocupacionals i d'oportunitats d'emprenedoria contemplats als objectius generals.
- **Assessorament i assistència tècnica.** Donat que el desenvolupament de l'enoturisme requereix acompanyament a causa que les empreses d'atractius són justament les empreses enològiques que no estan concebudes per al seu aprofitament turístic, es fa necessari desenvolupar aquesta funció d'assistència tècnica que serà vehiculada pels consells reguladors.

Activació de les eines tecnològiques i de gestió estratègica:

El projecte consisteix en la implantació de dos programaris de gestió i recolzament a l'activitat de l'enoturisme a les comarques de Tarragona, i molt especialment a les comarques de la Terra Alta, la Conca de Barberà, el Priorat, el Baix Camp i l'Alt Camp. Aquests programes són de gestió i, per tant, per al seu òptim funcionament necessiten que les empreses enoturístiques, tant les procedents del negoci enològic com les del turístic, s'impliquin en proveir via telemàtica d'informació, que l'ens gestor de l'eina, el CMCTUR, tracta, depura i retorna novament a les empreses. Una descripció de cada programari es fa necessària:

- **El primer dels programes: Data ENOTUR,** està orientat a la gestió interna de les empreses en relació al tractament eficient d'informació estratègica com són l'ocupació, les visites i la gestió de preus. Aquesta eina ja ha estat testada i està en fase d'implantació en destinacions turístiques convencionals per a allotjaments (establiments hotelers, apartaments, càmpings i establiments de turisme rural). La singularitat

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

de l'eina dissenyada per a l'enoturisme és que està dissenyada no tan sols per establiments turístics, sinó també per establiments enològics que realitzen tasques relacionades amb l'enoturisme (cellers i museus/centres d'interpretació). És una eina que permet tenir un coneixement més acurat del propi negoci i comparar la situació de cada establiment amb la de diferents agrupacions territorials de la destinació, afavorint la presa de decisions.

- **El segon dels programes: Go-EnoTur**, està orientat al visitant, afavorint que la informació dels serveis i recursos disponibles, tant d'empreses turístiques com enològiques estigui disponible en una aplicació mòbil i a internet i introduint elements d'intel·ligència artificial per afavorir la personalització en la resposta a la demanda d'informació per part del visitants i les recomanacions que es generen. Tanmateix és una eina que requereix la implicació dels agents del territori, públics i privats, per oferir informació a temps real, i veraç. El recomanador permet establir un cert equilibri en el territori, de forma que tots els actius són presents i recomanats al visitant.

El projecte consisteix, doncs, en implantar aquests programaris en els territoris pilots, el que significa que una part significativa de les empreses participen aportant dades i obtenint-ne resultats vitals per a la presa de decisions sobre disponibilitat o preus.

Una optimització d'aquesta activitat permetrà que bona part de les empreses enoturístiques considerin la necessitat de generar una unitat específica per a la gestió de l'enoturisme, fet que redundarà en oportunitats laborals, sobretot per a joves, més familiaritzats amb les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC).

El projecte s'emmarca dins el programa d'innovació en els sectors i les empreses, ja que pretén activar eines tecnològiques que ja estan dissenyades i creades en el marc del projecte Pla CENOTUR, finançat amb fons FEDER i que han de permetre desenvolupar de forma eficaç l'activitat de l'enoturisme.

La implantació d'aquestes eines a una part significativa de les empreses enològiques i turístiques de les diferents comarques actuarà com a efecte demostració per a la resta del territori de les comarques de Tarragona, on l'enoturisme tot i existir no ofereix tanta força territorial, i també ho pot ser per al conjunt de Catalunya en l'activitat de l'enoturisme.

Aquestes eines no han estat implementades mai en destinacions turístiques especialitzades en enoturisme i poden suposar un efecte demostració tant per a Catalunya com pel conjunt de destinacions europees d'enoturisme, doncs el seu impacte en la millora de la gestió suposarà un pas endavant en la vertebració i desenvolupament de l'enoturisme.

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).

Accions formatives en enoturisme:

L'acció formativa és imprescindible per dotar al territori d'una eina fonamental per assolir la satisfacció del visitant i eliminar el *gap* dins la cadena de valor de l'activitat.

La formació enoturística es realitzarà amb un programa dual, teòric i pràctic, que facilitarà que les empreses enològiques visualitzin el valor de disposar de personal de contacte qualificat.

El projecte consisteix en el disseny, creació i execució de formació per als diferents perfils de l'activitat de l'enoturisme. En concret s'estableixen dues propostes formatives.

Producte formatiu 1 – Formació del perfil de personal de contacte. Centrat en les diferents activitats relacionades amb la prestació del servei davant el visitant. Es relaciona, per tant, amb l'atractiu objecte de visita, és a dir, el celler o centre de producció enològica. Especialment es tindrà cura de capacitar en el coneixement, la presentació i el servei del vi i les relacions íntimes entre aquests aspectes i el territori i els productors.

Producte formatiu 2 – Formació a nivell de gestió i de màrqueting. Aquesta formació anirà dirigida a capacitar als establiments en l'ús de les eines de màrqueting online i de comercialització i promoció a través de les xarxes socials i altres sistemes digitals.

Informació i contacte:

Oficina tècnica INTURVI

Eva Martínez
Consorci MCTUR
PCT de Turisme i Oci
Joanot Martorell, 15
43480 Vila-seca
eva.martinez@pct-turisme.cat
+ 34 977 394 871

Aquest projecte està subvencionat pel Servei d'Ocupació de Catalunya en el marc del programa de projectes innovadors i cofinançat pel Fons Social Europeu, en el marc del programa de Projectes Innovadors i Experimentals, regulat per l'Ordre EMO/312/2012, de 8 d'octubre (DOGC núm. 6237 de 22/10/2012).